

Langs de lijn

LEX KREFFER

In dit verhaal ga ik u meenemen naar de plaats waar het allemaal begint; een plaats die tweemaal per etmaal van de kaart verdwijnt: het strand. Dit is de plaats waar de duinen geboren worden, het land begint, en vele dieren hun leven eindigen, waardoor veel andere dieren dóór kunnen gaan met leven, zoals de helden van dit verhaal.

Zomers kan het goed toeven zijn aan het strand, maar dan wel voor mensen. De onrust, die kenmerkend is voor een gebied waar eigenlijk alles doorlopend van aanzien verandert, is dan zo groot, dat alleen meeuwen en kraaien het aandurven om, buiten de bak-uren, de stoffelijke resten van onze consumptie-maatschappij op te ruimen. Maar in de winter krijgt deze vuilnisdienst versterking. Het voedselaanbod is dan groter en tegelijk van minder cultureel oorsprong. In zee daalt de temperatuur en het zonlicht, dat de basis vormt van de vele voedselketens die het leven mogelijk maken, neemt meer en meer af, waardoor onder water de herfst begint. Dat is eigenlijk prachtig geregeld: juist op het moment dat op het land de hoeveelheden voedsel meer en meer afnemen, kunnen allerlei dieren profiteren van de toename van de hoeveelheid voedsel in zee.

Opruimers

Bij de opruimers zijn veel vogels. Er zijn bekende vogels zoals Zwarte kraaien en jonge Zilvermeeuwen, die eigenlijk nog moeten leren met het nieuwe eten om te gaan. Ook zien we er de zwervers van de vogelwereld: kleine vogels met in verhouding erg lange vleugels: de strandlopertjes. U merkt het misschien al aan de woordkeuze: strandlopers vind ik eigenlijk meer slaan op mensen die niets anders te doen hebben. Maar deze wezentjes brengen hun leven door met lopen, rennen en vliegen, honderdduizenden kilometers, en met geen ander doel dan in leven blijven. Meestal gaat het om vier soorten, die je zoal op een winterse strandwandeling kunt tegenkomen. Twee

Portret van een Bonte strandloper (foto: Lex Kreffer)

daarvan, de Bonte strandloper en de Drieteenstrandloper, zijn echte 'strand'-lopers. De andere twee zijn meer 'steen'lopers: de Paarse strandloper en, hoe kan het ook anders, de Steenloper. Alle vier hebben ze een eigen plekje, een eigen niche, in het zeer lange en smalle biotoop dat vloedlijn heet, en natuurlijk ook onder de vloedlijn, zo dicht mogelijk langs of in het water. Maar vooral niet te diep, want golven blijven gevaarlijk, net zo gevaarlijk als voor 'echte' landvogels, en zwemmen kunnen ze niet zo best.

Steenloper

Het buitenbeentje in dit gezelschap is de Steenloper. Net als de anderen is het een lid van de grote snippenfamilie, maar de winterse verblijfplaats en voedselkeuze is anders: hoe meer rotsen, hoe liever. Steenlopers zoeken graag allerlei schaaldiertjes in rotspoeltjes of ze pikken ze met de snavel van basaltblokken. Aan de gewoonte om steentjes om te keren dankt hij enkele buitenlandse namen: Turnstone, Tourneepierre en Steinwalzer. Daarvoor is z'n korte en uitermate stevige snavel ook eigenlijk beter geschikt. Maar vaak ook peuteren ze hun voedsel uit het zand of uit het aanspoelsel dat op het zand ligt. Ook wanneer het voedsel voor het oprapen ligt, bakkeleien ze vaak met de andere drie soorten. Een beetje twistziek mag je ze wel noemen. Ze zien er dan uit als miniatuur-Scholeksters, maar dan zonder rode snavel en met een heel donker frontje. Aan de bovenkant hebben ze van alle kleuren een beetje, zolang het maar camoufleert. Het is ook niet zo'n 'noordelijke' soort als de andere drie: de Scandinavische kusten vinden ze als broedplaats geschikt genoeg. Ze overzomeren ook wel in het Waddengebied. Waarom zou je moeilijk doen...

Paarse strandloper

Wel 'moeilijk' doet z'n meest directe 'biotoopgenoot' de Paarse strandloper. Deze broedt heel erg noordelijk, op de ijzige toendra's langs de Witte Zee, Spitsbergen en andere hoogpolaire streken, die alleen (in familieverband) wordt verlaten als het drijfijis en de bittere kou hen daartoe dwingt. Zuidelijker dan het nauw van Calais gaan ze niet. Ook de strengste kou van een Hollandse winter vermag ze niet naar het zuiden te drijven, wat bij andere strandlopertjes nogal eens gebeurt; dat laat ze Siberisch. Bewonderenswaardig onverstoort voor de elementen zijn ze. 's Winters ligt er een heel mooie, bijna violette gloed over de donkergrijze verenjas. Die jas is volkomen spatwaterdicht en dat is nodig, omdat ze met hun relatief lange, gebogen snavel (met gele basis) mossels, zeepokken en alikruiken slopen in de spatwaterzone van stranden en zeeweringen, als levend geworden rolstenen. Dat doen ze het liefst in kleine, bedrijvige groepjes, die tijdens de vloed en voor het slapengaan, als er toch niets bijzonders te doen is, graag nog even heftig discussiëren. Dat klinkt als een langgerekt en schel wiet-wit-wit, wat aardig combineert met het geruis van omslaande golven in de schemering.

Drieteenstrandloper

Met een element heeft het derde, en meest bekende, strandlopertje een speciale haat-liefde verhouding: water. Ze rennen, zo snel dat je nog net fotografisch kunt bewijzen dat ze pootjes hebben, weg voor de

Paarse strandloper
(foto: Lex Kreffer)

kleinste golfjes. Maar natuurlijk ook achter allerlei heel kleine kreeftjes, larven, eitjes en andere rommel aan. Opwindende vogeltjes zijn het, en het latijnse 'alba' in hun naam verraadt hun winterse hoofdkleur: wit. Bijna altijd zijn ze als familiegroepjes te zien: twee ouders met jongen, zo gaat dat bij Drieteentjes. Trouwens, bij de meeste snipachtigen. De kleintjes zijn te herkennen aan de vuilwitte bovenkant en de uitlopende zwarte schoudervlek. Echt volwassen vogels zijn helderwit, met een klein zwart vlekje. De drie tenen zijn, als ze te zien zijn, kenmerkend voor deze vogels, die zo verschrikkelijk hard langs de golven moeten kunnen rennen dat zelfs de weerstand van een achtereen blijkaar nog te veel is. Net zoals Paarse strandlopers zijn ze heel betrouwbaar in de omgang met mensen. Daardoor is het, behoudens veel geduld, snelle reflexen en bevroren vingers geen heksentoer om ze te fotograferen, hoewel niet veel fotografen dat zullen doen: drieteentjes zijn véél te gewoon. Maar ik vraag me af of broeden op de noordelijkste puntjes van Canada, Groenland en Spitsbergen en dan in Euro-

pa overwinteren tot langs de Costa Brava nu wel zo gewoon is, als je 20 cm. lang bent...

Bonte strandloper

Tenslotte de meest kenmerkende, meest bedachtzame en ook meest talrijke kleine waadvogel: de Bonte strandloper, in de wandeling Bontje (zowel als koosnaam als vanwege de slechts 18 cm lengte). Dat bonte is in de winter niet zo te zien; de vogels zijn dan (ook zonder olieresten...) grijsbruin en vuilwit van onder. Bij overzomeraars is het kleed anders: ze hebben dan een zwarte buik, een grijswit gespikkelde borst en flanken en een prachtig zwart en bruinevlekte bovenkant. Hun broedbiotoop is dezelfde als die van de andere drie: hoogvlakten, vennen en toendra's, maar ze komen niet zo noordelijk als de vorige twee. Ze hebben een typische manier van voedselzoeken, die je wel vaker aantreft bij vogels die in zand of modder vissen. Je zou het 'sonderen' kunnen noemen: gewoon naar alle kanten in zand en modder boren en voelen of er iets te eten is. Maar ook alles wat op het zand ligt is welkom. Dat bleek tijdens een onvergetelijke (koude) januari-middag bij Scheveningen, een paar jaar geleden, toen door een bijtende noordooster de mossels gedurende de ebperiode massaal de strijd om het bestaan hadden opgegeven. Plat op het zand gelegen kon ik van dichtbij uitstekend zien hoe Bontjes, Drieteentjes en Steenlopers zich op de gapende voedselrijkdom stortten en héél even leken ze op mensen: een Bonte strandloper en een Steenloper hielden wel twee minuten lang een twistgesprek over het bezit van één van de duizenden mossels. De gelukkige winnaar was de dichtstbijzijnde Scholekster, die wel wist hoe je zo iets moet aanpakken.

Lex Kreffer is werkzaam als inventarisatiemedewerker bij het Instituut voor Milieuvraagstukken van de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Drieteenstrandlopertjes,
binnenwatering Katwijk,
februari 1989 (foto: René
van Rossum).

